

Co-funded by
the European Union

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Ihmiskaupan muodot ja tunnistamisen haasteet

Elina Muikku & Joanna Niemi

Sosionomi, YAMK

2024

Laurea

Sisällys

Johdanto	3
1 Ihmiskauppa.....	3
1.1 Pakkotyö.....	4
1.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö	4
1.3 Pakkoavioliitto	4
2 Ihmiskaupan tunnistaminen on monimutkainen ja haastava prosessi	5
2.1 Monet ihmiskaupan uhrin pelkäävät tulla esiin useista syistä	6
2.2 Ihmiskaupan uhrin oireilun moninaisuus.....	6
3 Ihmiskaupan uhri sosiaalityössä.....	7
3.1 Ihmiskaupan uhrien erityisyys	7
4 Loppuyhteenveto.....	8
5 Lähteet.....	9

Johdanto

Opiskelemme Laurean Ammattikorkeakoulussa YAMK sosionomiksi; rikosseuraamusalan kehittäminen ja johtaminen. Meillä oli kurssilla tehtävänä kirjoittaa artikkeli kansainvälistyvän rikosseuraamusalan opintojaksolla. Artikkelin teema nousi JeS-hankkeen tutkimusaiheista, meidän teemamme on ihmiskaupan muodot ja tunnistamisen haasteet. Artikkelimme on kohdistettu heille, jotka työskentelevät sosiaalialan kentällä ja saattavat työssään kohdata ihmiskaupan uhreja.

Kerromme artikkelissa ihmiskaupasta yleisesti ja esittelemme ihmiskaupan kolme yleisintä muotoa tarkemmin ja tarkastelemme ihmiskaupan tunnistamisen haasteita. Lopuksi pohdimme, että miten ihmiskaupan tunnistamisen haasteita voidaan helpottaa ja miten ihmiskaupan uhriksi joutuneet ihmiset voitaisiin paremmin tunnistaa. Artikkelissa käytettävään tilastoperusteiseen kirjoittamiseen olemme käyttäneet Ihmiskaupan Auttamisjärjestön tilastoja.

Ihmiskaupan Auttamisjärjestö on kansallinen asiantuntijaviranomainen. Auttamisjärjestö toimii sisäministeriön alaisuudessa Joutsenon vastaanottokeskuksessa. Vuoden 2017 alussa Auttamisjärjestelmästä tuli osa Maahanmuuttovirastoa, se ei kuitenkaan tee päätöksiä oleskelulupa- tai turvapaikkahakemuksiin. Auttamisjärjestön tehtävänä on ohjata ja neuvoa suomalaisia ja ulkomaalaisia ihmiskaupan uhreja sekä muita viranomaisia ja tahoja. (Ihmiskauppa 2024d.)

1 Ihmiskauppa

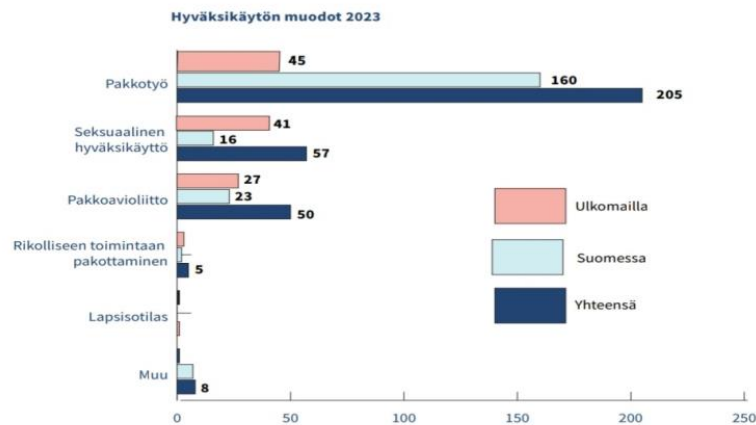
Ihmiskauppa on globaali ilmiö, joka kumpuaa sodasta, väkivallasta ja köyhyydestä. Ihminen on ollut kauppatavaraa jo tuhansia vuosia orjuuden muodossa, ihmiskauppaa saatetaankin kutsua moderniksi orjuudeksi. Moni näistä uhreista on saapunut Suomeen ulkomailta. Ihmiskaupan Auttamisjärjestelmän vuosikatsauksen mukaan vuonna 2023 Suomessa ilmi tulleista ihmiskaupan uhreista noin 5 % oli Suomen kansalaisia ja 73 % oli oleskelulupa tai viisumi Suomeen. Ihmiskaupalla on monia muotoja ja yleensä ihmiskauppa rikollisuuteen kietoutuu myös talousrikollisuus ja järjestäytyneet rikollisuudet. Merkittävä osa järjestäytyneen rikollisuuden ihmisalakuljettajista osallistuu myös ihmiskauppaan. Työperäinen hyväksikäyttö ja ihmiskauppa onkin järjestäytyneen rikollisuuden toiseksi suurin osa-alue. Ihmiskauppa rikollisuus on kehittyvää ja ihmiskaupan muotoja tulee koko ajan lisää. Ihmiskaupan muotoja ovat esimerkiksi elinkauppa, taloudellinen hyväksikäyttö, pakkokerjääminen ja pakkorikollisuus, pakkotyö, pakkoavioliitot ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Yleisimmät ihmiskaupan muodot ovat pakkotyö, seksuaalinen hyväksikäyttö ja pakkoavioliitot. (Jukarainen, P. & Juutinen, M. & Laitinen, K. 2024. 30–32; Ihmiskauppa 2024a; Hannonen, J. & Kainulainen, H. 2022. 57.)

Rajat ylittävästä ihmiskaupasta puhutaan, kun hyväksikäyttö tapahtuu useamman valtion alueella. Se alkaa niin sanotusta lähtömaasta, jossa uhri houkuteltaan tai pakotetaan mukaan toimintaan. Varsinainen hyväksikäyttö alkaa toisessa maassa, jossa uhri voidaan pakottaa esimerkiksi seksityöläiseksi. Kaikki ikäryhmät ovat alttiita ihmiskaupalle ja se on piilorikollista toimintaa. Altistavia tekijöitä joutua ihmiskaupan uhriksi ovat heikot sosiaaliset suhteet, köyhyys, alhainen koulutustaso ja aiemmat väkivalta- ja hyväksikäyttökokemukset. Ihmiskauppa on erittäin vakava rikos, koska se kohdistuu erityisen paljon ihmisen haavoittuvaisuuteen. Ihmiskauppa on yleensä prosessi, joka voi jatkua pitkään. Uhri ei

välttämättä käsitä, että hänellä olisi mahdollisesti myös muita mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja elämässä. Ihmiskaupassa ei välttämättä tarvita väkivaltaa vaan uhrien haavoittuvia tekijöitä käytetään hyväksi. (Jokinen, A. 2023; Ihmiskauppa 2024a; IOM, 2017.)

1.1 Pakkotyö

Pakkotyön muotoon liittyy aina talousrikollisuutta ja se rikkoo Suomen rikoslakia ja työlainsäädäntöä. Yleisimmin uhrit tekevät paljon työtunteja pienellä palkalla ja saattaa olla, että työnantaja vie heiltä osan palkasta, heidän välillään voi olla todellinen tai keksitty velkasuhde. Työntekijöiden hyväksikäytöllä työnantajat saavat pakkotyöllä merkittävää taloudellista hyötyä, joka vaikuttaa myös yhteiskunnan talouteen. Pakkotyötä esiintyy usealla alalla mutta yleisempiä ovat sellaiset alat, joissa kielitaito ei ole välttämättömyys. Hyväksikäytölle otollisia aloja ovat esimerkiksi marjanpoiminta, ravintola- ja siivousala sekä hyvinvointiala. (Jokinen, A. 2023; Ihmiskauppa 2024a, 6–9.)

Kuva 1: Hyväksikäytön muodot 2023 (Ihmiskauppa 2024a, 6). Kuva on ihmiskaupan Auttamisjärjestön apulaisjohtajan Katri Lyijysen luvalla.

1.2 Seksuaalinen hyväksikäyttö

Ihmiskaupan Auttamisjärjestön vuosikatsauksen (2024a) mukaan vuonna 2023 ilmi tulleista ihmiskaupan uhreista jopa 26 % oli seksuaalisen hyväksikäytön uhreja. Seksuaalisen hyväksikäytön uhrit ovat usein naisia ja lapsia. Hyväksikäyttö tapahtuu pakottamalla tai painostamalla uhrit prostituutioon tai muihin seksuaalisiin tekoihin, esimerkiksi esiintymään pornografisissa kuvissa tai videoissa. Prostituutio on maailmanlaajuisesti yleisin ihmiskaupan muoto. Rikoshyöty yleisimmin on rahallinen, mutta se voi olla myös muunlaisen tyydytyksen saaminen, mitä haetaan esimerkiksi uhrin alistamisella seksiorjuuteen. Hyväksikäyttö voi tapahtua perheen sisällä tai sen ulkopuolella. Yleensä se on pitkä aikainen prosessi, jossa hyväksikäytettyyn kohdistetaan vallankäyttöä ja hän joutuu alistaiseen asemaan. (Rinne, K. 2021. 6–9; Ihmiskauppa 2024a; Ihmiskauppa 2024b.) Uhrin alistainen asema voi näkyä siinä, ettei hän saa valita työaikojaan ja asiakkaitaan, eikä hän saa pitää itsellään hyväksikäytöstä saatua tuottoa (ihmiskauppa 2024b).

1.3 Pakkoavioliitto

Pakkoavioliiton määritelmä on laaja ja se käsittää monia muotoja avioliitoista. Näiden voidaan katsoa tapahtuvan pakosta, eivätkä ne perustu vapaaehtoisuuteen.

Pakkoavioliitoksi voidaan katsoa lumeliitot, joissa avioidutaan puolison oleskeluvan vuoksi. Järjestetyt avioliitot ja lapsiavioliitot usein liittyvät kunniaan. Ihmiskaupan Auttamisjärjestössä vuonna 2023 pakkoavioliiton uhreja oli 20 % kaikista asiakkaista. Pakkoavioliitossa uhri on vaarassa kokea seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa. Uhri on myös alisteisessa asemassa, koska uhri pakotetaan avioliittoon tai hänet pidetään siinä uhkailemalla, kiristämällä tai pakottamalla. Enemmistö pakkoavioliiton uhreista on naisia, myös lapset joutuvat pakkoavioliiton uhriksi. Pakkoavioliitosta kieltäytyminen on yleensä uhrille mahdotonta koska kieltäytyminen voi johtaa kuolemaan tai muunlaiseen väkivaltaiseen rangaistukseen, johon usein liittyy kunniaväkivalta. Pakkoavioliitosta kieltäytymisen seurauksena voi olla myös yhteisön tai perheen hylkääminen. (Ihmiskauppa 2024a; Ihmiskauppa 2024c; Nieminen, S. 2023. 12–15)

2 Ihmiskaupan tunnistaminen on monimutkainen ja haastava prosessi

Ihmiskaupan uhrit ovat lisääntyneet tasaisesti viime vuosina. Ihmiskaupan Auttamisjärjestelmässä oli vuonna 2019 ihmiskaupan uhreja 676 ja vuoden 2023 lopussa heitä oli 1563, joista tunnistettuja uhreja oli 1287. Lapsia tunnistettujen uhrien joukossa oli 19. Vuonna 2023 Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutui 64 % kaikista tunnistetuista uhreista. Pakkotyö oli edelleen eniten esiintyvä ihmiskaupan muoto. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja kerjäämiseen liittyvää ihmiskauppaa tunnistetaan Suomessa harvoin. Ihmiskaupan Auttamisjärjestelmässä ulkomailla hyväksikäytettyjen uhrien osuus on vuosittain 60–70 %. Heistä valtaosa on auttamistoimien tarpeessa pitkäaikaisen hyväksikäytön vuoksi. (Maahanmuuttovirasto. 2020; Ihmiskauppa 2024a.) Maahanmuutto taustaiset ovat erittäin alttiita ihmiskaupalle, varsinkin mikäli henkilö on ilman papereita maassa, kuten Suomessa. Ihmiskauppa on levinnyt pitkin maailmaa ja sitä esiintyy myös Suomessa. Tekotapa ja tarkoitus tulee näyttää tuomittaessa toteen uhrissa, mutta alaikäisten kohdalla ei tarvitse näyttää keinoja toteen. Turvattoman aseman hyväksikäyttö ja erehdyttäminen työkuvioidissa on tyypillistä etenkin palkan maksussa tai työajan määritelmässä. (Jokinen, A. 2023.)

Ihmiskaupan vastaisessa Euroopan neuvoston yleissopimuksessa 10 artikla koskien uhrien tunnistamista velvoittaa sopimuksessa olevat osapuolet hoitamaan tarvittavan määrän viranomaisia ihmiskaupan tunnistamiseksi ja tekemään lainsäädännön mukaiset toimet ihmiskaupan tunnistamisen tukemiseksi. Sopimuksessa olevien valtioiden täytyy varmistaa yleissopimuksen kirjauksien perusteella, että heidän viranomaisillansa on tarpeeksi päteviä ammattilaisia ihmiskaupan tunnistamiseen ja uhrien auttamiseen. Päteviä viranomaisia täytyy myös olla riittävästi ihmiskaupan ehkäisyyn ja sen torjuntaan. Valtioiden pitää varmistaa oleskelulupa ihmiskaupan uhreille, joka on heille tarkoitettu. Viranomaisten täytyy tehdä yhteistyötä toistensa kanssa ja sellaisten järjestöjen kanssa, jotka tarjoavat tukea uhreille. Sopimus osapuolen valtion alueelta ei saa poistaa sellaista henkilöä, jonka epäillään joutuneen ihmiskaupan uhriksi ennen kuin uhriksi tunnistamisen prosessi on päättynyt. (Valtiosopimus. 44/2012.)

Ihmiskaupan uhrin tunnistamista vaativat kohdat lisättiin Suomen vastaanottolakiin vuonna 2015. Tässä kyseisessä vastaanottolaissa on säädetty myös ihmiskaupan uhrien auttamisesta ja toiminnasta ihmiskaupan Auttamisjärjestelmässä. Lain 38 pykälän mukaan ihmiskaupan uhrin tunnistamista määrittää Maahanmuuttovirasto (Migri), esitutkinnasta vastaava viranomainen, syyttäjä tai ihmiskaupan uhrien Auttamisjärjestelmän vastaanottokeskus. Ihmiskaupan uhri tunnistetaan virallisesti, kun hän saa ihmiskaupan uhrin oleskeluvan tai kaltoinkohdellusta toiminnasta käynnistetään esitutkinta nimikkeellä Ihmiskauppa rikos. Ihmiskaupan uhri voidaan tunnistaa myös asiantuntija ryhmän toimesta vastaanottokeskuksessa tämän kuulemisen perusteella, mikäli esitutkintaa ei jostain syystä voida käynnistää. Kuulemisen perusteella uhri voidaan tunnistaa silloin, kun rikos on tapahtunut toisessa maassa tai syytettä ei voida nostaa ketään vastaan, mutta henkilö on perustellusti

joutunut uhriksi ihmiskauppaan ja näin ollen hän on oikeutettu saamaan ihmiskaupan Auttamisjärjestelmän palveluja. (Vastaanottolaki, 388/2015.)

Ihmiskaupan uhrin, jotka eivät mene ihmiskaupan Auttamisjärjestelmään eivät tule virallisesti tunnistetuiksi. Viranomaiskäytänteiden tulee olla selkeitä ja niiden pitää mahdollistaa ihmiskaupan uhrien tunnistaminen. Uhrien suojele ei toteudu, eikä heitä voi suojella uudestaan uhriksi joutumiselta, mikäli valtio ei pysty heitä tunnistamaan. (Vähemmistövaltuutettu, 2010, 99.) Ihmiskaupan toiminta voi olla monen valtion alueen ylittävää, on haasteellista kerätä rikosoikeudellisesti kattavaa näyttöä toimintaa pyörittäviä tahoja vastaan. (Jokinen, A. 2023.)

2.1 Monet ihmiskaupan uhrin pelkäävät tulla esiin useista syistä

Ihmiskaupan uhrin pelkäävät hyväksikäyttäjäänsä ja pelkäävät myös läheistensä puolesta. Uhreja voidaan uhkailla erinäisillä keinoilla, kuten väkivallalla tai muulla tavalla, mikäli he yrittävät paeta tai tekevät ilmoituksen viranomaisille. Heidän perheeseensä tai läheisiin voidaan kohdistaa väkivaltaa. Ihmiskaupan uhrin eivät välttämättä hae apua, koska heillä ei ole luottamusta viranomaisiin kohtaan esimerkiksi oman maan korruption takia. Ihmiskaupan uhreilla ei välttämättä ole oleskelu maan kielitaitoa, eikä tietoa sen lainsäädännöstä. Tämä johtaa siihen, että he eivät tiedä omia oikeuksiaan, jolloin heidän kykynsä hakea apua tilanteeseen on heikko. (Ihmiskauppa. 2018; IOM. 2017.) Joissakin tapauksissa uhrin ainut ihmiskontakti voi olla hyväksikäyttäjä. Hyväksikäyttäjä manipuloi uhriaan sekä saattaa eristää hänet ympäristöstään ja läheisistään. Uhri saattaa hakea myös positiivista vuorovaikutusta hyväksikäyttäjältään. Hyväksikäyttäjän näkökulmasta myönteinen vuorovaikutus saattaa olla tehokkaampaa kuin pelkkä uhkaava käyttäytyminen ja tällöin uhri saattaa alkaa kiintyä hyväksikäyttäjäänsä. Tämä vaikeuttaa ihmiskaupan uhrin tunnistamista koska uhri alkaa kokea solidaarisuutta hyväksikäyttäjäänsä kohtaan. (Korkman, J. 2023. 1.)

2.2 Ihmiskaupan uhrin oireilun moninaisuus

Ihmiskauppa aiheuttaa monenlaista oireilua, joka vaikuttaa uhrin hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Uhri saattaa kokea psyykkistä ja fyysistä oireilua, jotka vaikuttavat haitallisesti uhrin toimintakykyyn ja hyvinvointiin. (Hannonen, J. & Kainulainen, H. 2022. 16.) Ihmiskaupan uhrin ovat alttiita fyysisille sairauksille, ja oireilulle sekä oireilu voi näkyä kokonaisvaltaisen terveyden eri osa-alueilla. Osa-alueina voidaan pitää fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Heillä voi olla fyysisiä merkkejä hyväksikäytöstä, kuten vammoja ja aliravitsemusta. Nämä näkyvät oireet eivät aina ole suoraan yhteydessä ihmiskauppaan, vaan saattavat liittyä uhrin kroonisiin sairauksiin, joiden hoitaminen on viivästynyt. Ihmiskaupan uhrilla on erityisen suuri riski altistua eri väkivallanmuodoille, fyysiselle, psyykkiselle tai seksuaaliväkivallalle. (Ava ovi avulle, 2019. 15–17.)

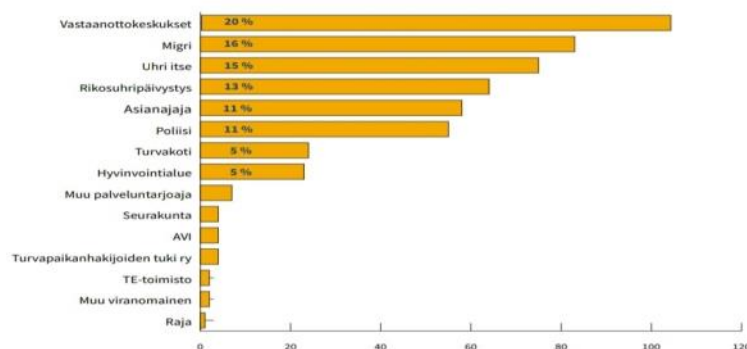
Ihmiskaupan uhrilla saattaa olla traumakokemuksia ja yleensä muita mielenterveyteen liittyviä haasteita sekä heillä saattaa olla myös aiempia traumakokemuksia ennen ihmiskaupan uhriksi joutumista. Mielenterveyteen liittyvät haasteet voivat näkyä heikkoina sosiaalisina suhteina, päihteenä, psykosomaattisina oireina ja erilaisilla psykologisina reaktioina. Psykologisia reaktioita voivat olla muun muassa muistinmenetykset, itkuisuus, ahdistus, painajaiset ja itsensä vahingoittaminen. Psykosomaattisia reaktioita voivat olla muun muassa univaikeudet, hikoilu, tärinä ja vatsa- ja pääkipu. Henkisessä toipumisessa on tärkeää, että uhri saisi turvallisuuden tunteen takaisin sekä saisi tukea ja hoitoa traumaattisiin kokemuksiin ja pääsisi palaamaan omaan normaaliin elinympäristöön. Vaikka uhri olisi päässyt irtautumaan hyväksikäyttäjästään niin häpeätunne tapahtuneesta yleensä seuraa häntä vielä pitkään. Traumainformoitua hoitotapaa suositellaan käytettäväksi traumaattisia

kokemuksia kokeneiden kanssa. Häpeä ja stigman kokeminen liitetään sosiaaliseen hyvinvointiin, eristäytymisen ja syrjäytymisen lisäksi. (Avaava ovi avulle, 2019. 36–39.)

Muita hyväksikäytön merkkejä voi olla esimerkiksi se, että vastaanotolla on aina joku muu ihminen mukana uhrin lisäksi, lisäksi hän saattaa vastailta kysymyksiin uhrin puolesta. Uhri saattaa olla pelokas ja hakea kontaktia saattajaan. Uhrin kanssa voi olla haastavaa saada sovittua tapaamisia, koska hän ei pääse itsenäisesti liikkumaan sekä hänen liikkumisensa on kontrolloitua ja rajoitettua. Tapaamisilla pitäisi aina käyttää virallista tulkkiä, eikä luottaa asiakkaan saattajan tulkkauksiin. Asiakkaan kertoma ei ole johdonmukaista ja se saattaa muuttua useita kertoja tapaamisella. (IOM, 2017. 5–6.)

3 Ihmiskaupan uhri sosiaalityössä

Vuonna 2023 Ihmiskaupan Auttamisjärjestöön eniten mahdollisia ihmiskaupan uhreja tunnisti ja Auttamisjärjestöön eniten hakemuksia tehneet viranomaiset tai muut toimijat olivat vastaanottokeskukset ja maahanmuuttovirasto. Merkittävimmät muut toimijat olivat kolmannen sektorin rikosuhripäivystys, asianajajat ja poliisi. Hyvinvointialueilta tehtiin 5 % kaikista hakemuksista. (Ihmiskauppa 2023a.)

Kuva 2: Auttamisjärjestelmään ohjanneet tahot vuonna 2023 (Ihmiskauppa 2023a). Kuvaa on käytetty ihmiskaupan Auttamisjärjestön apulaisjohtajan Katri Lyijysen luvalla.

3.1 Ihmiskaupan uhrien erityisyys

Ihmiskaupan uhri on erityistä tukea tarvitseva asiakas. Sen jälkeen, kun ihmiskaupan uhri on päässyt irtautumaan hyväksikäyttäjästään, niin hänellä on yleensä useita ja moninaisia tuentarpeita. Uhrille täytyy tehdä palvelutarpeenarvio viipymättä, mutta ensiksi hänelle tehdään asiakassuunnitelma, joka pohjautuu kokonaisvaltaiseen tuentarpeen arviointiin. Tuen tarpeen arviointi tehdään yhteistyössä esimerkiksi ihmiskaupan Auttamisjärjestön kanssa. Mikäli uhri on juuri päässyt irtautumaan ihmiskaupasta, hän tarvitsee yleensä akuuttia sosiaalityötä. Uhri voi esimerkiksi tarvita ruoka-apua tai kiireellistä majoitusta. Uhri tarvitsee tukea ja ohjausta niihin palveluihin mihin hänellä on oikeus. Ihmiskaupan uhrille täytyy kertoa, että hän on oikeutettu käännös- ja tulkkipalveluihin ja toimeentulotukeen tai vastaanottorahaan. Sosiaalityön työntekijöiden velvollisuus on kertoa hänelle edellä mainitut asiat ja ohjata uhri tarvittavan tuen piiriin, jossa hän voi saada apua myös oikeudellisiin asioihin. (Avaava ovi avulle, 2019. 26–29.)

Sosiaalityössä asiakkaalle pyritään nimeämään omatyöntekijä mahdollisimman pian, jotta voidaan alkaa rakentamaan luottamuksellista asiakassuhdetta. Luottamuksellisen

suhteen luominen uhriin on tärkeää, jotta hän on avoin omasta tilanteestaan ja vastaanottavaisempi avulle, siksi asiakastilanteen tulisi olla myös rauhallinen. Uhrin kohtaamisessa on tärkeää, ettei työntekijä kuulustele uhria, vaan antaa uhrille kuulluksi tulemisen tunteen keskustelemalla ja kyselemällä asiakkaan sen hetkisestä tilanteesta, näin vahvistetaan myös asiakkaan omaa turvallisuuden tunnetta. (Avaa ovi avulle, 2019. 23; IOM, 2017. 5, 7.) On tärkeää, että uhri kiinnittyisi avunpiiriin, ettei hän ajautuisi uudestaan hyväksikäytön uhriksi. Etenkin yksihuoltaja naisilla on suuri riski ajautua uudestaan seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Paine yksihuoltajuudesta saattaa tuoda taloudellisia ongelmia ja uhri ei näe muita keinoja kuin palata hyväksikäyttäjän luokse. (Hannonen, J. & Kainulainen, H. 2022. 15–17.

4 Loppuyhteenveto

Ihmiskauppa on ihmisoikeusloukkaus ja vakava rikos, jonka uhreina on miljoonia ihmisiä maailmassa. Ihmiskauppa on yhteydessä haavoittuvaisuuksiin, jotka tulevat väkivallasta, köyhyydestä ja huonoista elinolosuhteista. Ihmiskaupan uhreja on tarkoitus käyttää hyväksi pakottamalla uhreja epäinhimillisiin olosuhteisiin ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Uhreja pakotetaan erilaisia apukeinoja käyttäen, kuten huijaamalla, uhkaamalla tai väkivallalla.

Lainsäädäntöä olisi tärkeää kehittää ja parantaa uhrien suojelemiseksi sekä ehkäiseviä toimia tulisi parantaa ihmiskaupan ehkäisemiseksi. Lakeja tulisi muokata niin, että viranomaisten keinot olisivat paremmat yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa tunnistaa ihmiskauppaa. Lisäksi pitäisi tarkastella ihmiskaupan oleskeluvan perusteita ja prosessia, koska oleskelupa myönnetään harvoin ihmiskaupan uhreille tai he eivät saa edes jäädä Suomeen prosessin ajaksi vaan heidät karkotetaan kotimaahansa. Oleskelulupa prosessi heikentää epäoikeudenmukaisuutta uhrin auttamisessa.

Maailmalla tapahtuu asioita, jotka vaikuttavat nousevasti ihmiskaupan rikollisuuteen. Ihmissalakuljetuksille löytyy aina kysyntää, kun maahanmuuton edellytykset tiukentuvat jatkuvasti. Euroopan heikentynyt taloustilanne näkyy etenkin työperäisessä hyväksikäytössä ja heikentynyt taloustilanne vahvistaa halvan työvoiman kysyntää.

Suomessa on kansallinen ihmiskaupan uhreille tarkoitettu Auttamisjärjestelmä, joka tarjoaa tukea, apua ja suojelua. Ihmiskauppa ilmenee maailmassa ja Suomessa monella eri tavalla, joista yleisimmät ovat pakkoavioliitot, seksuaalinen hyväksikäyttö ja pakkotyö. Auttamisjärjestelmä myös kouluttaa viranomaisia ja muita toimijoita, että he voisivat auttaa ja tunnistaa ihmiskaupan uhreja. Ihmiskauppa yhdistetään usein vain tiettyihin muotoihin, kuten seksuaaliseen hyväksikäyttöön, vaikka pakkotyö ja muut muodot ovat myös yleisiä. Tämä voi johtaa pahimmillaan siihen, että muut hyväksikäytön muodot jäävät huomaamatta.

Ihmiskaupan uhrien auttaminen vaatii kattavaa ja pitkäjänteistä tukea. Uhreille tarjotaan terveydenhuoltopalveluja, oikeudellista neuvontaa sekä mahdollisuuksia työllistymiseen ja koulutuksiin. Lisäksi on tärkeää tiedottaa kansalaisille ihmiskaupan riskeistä ja sen ilmenemismuodoista, että ihmiset osaisivat raportoida ja tunnistaa epäilyttävää toimintaa. Näiden toimenpiteiden avulla voitaisiin tehokkaammin vaikuttaa ihmiskauppaa vastaan, tunnistaa sen uhrit sekä tarjota heille tarvitsemaansa tukea ja apua. Nämä edellyttäisivät yhteiskunnan eri toimijoiden yhteistyötä ja sitoutumista ihmiskaupan uhrien suojelemiseksi ja heidän oikeuksien puolustamiseksi.

Pakkotyöhön yhdistyvät ihmiskaupan muodot sisältävät useasti pitkien työpäivien teettämistä liian pienellä tai olemattomalla palkkatasolla, epäinhimillisiä työolosuhteita ja työntekijöiden alistamista. Ihmiskaupan seksuaalinen hyväksikäyttö kohdistuu etenkin lapsiin ja naisiin. Heidät voidaan pakottaa osallistumaan pornografisiin esityksiin ja prostituutioon. Pakkoavioliitot voivat olla kunniaan liittyviä järjestelyjä tai

lumeavioliittoja, mutta ne asettavat uhrit taloudellisen ja seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Ihmiskaupan uhrien tunnistaminen voisi parantua useiden erinäisten toimenpiteiden avulla. Ensimmäiseksi olisi lisättävä sosiaalialan ammattilaisten ja viranomaisten koulutusta ja tietoa ihmiskaupasta. Tämä auttaisi heitä tunnistamaan ja ymmärtämään ihmiskaupan monimutkaisuutta ja tunnistamaan ihmiskaupan uhrit paremmin. Toiseksi tärkeintä on rakentaa luottamuksellinen suhde ihmiskaupan uhreihin. Ihmiskaupan uhrien olisi tunnettava luottamusta viranomaisiin ja heitä auttaviin tahoihin, että he löytäisivät uskalluksen kertoa tilanteestaan. Kolmanneksi moniammatillinen yhteistyö eri järjestöjen, viranomaisten ja yhteisöjen välillä on keskeistä. Nämä yhteistyöt mahdollistavat resurssien ja tiedon jakamisen, mikä parantaisi uhrien tunnistamista sekä heidän saamansa avun tehoa. Ihmiskauppiat käyttävät usein kehittyneitä menetelmiä piilottaakseen toimintansa ja estääkseen uhrien tunnistamisen. Tämä voi sisältää väärennetyjä asiakirjoja, peitetarinoita sekä muita harhautuskeinoja viranomaisia, ammattilaisia ja järjestöjä kohtaan.

Lähteet

Avaa ovi avulle. 2019. Avaa ovi avulle- ihmiskaupan uhrin terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Oppimateriaali sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille ja kouluttajille. Viitattu 26.5.2024. https://finland.iom.int/sites/g/files/tmzbd11656/files/documents/avaa-ovi-avulleweb_0.pdf

Eduskunta. 2010. Vähemmistövaltuutettu. Kansallisen ihmiskaupparaporttoijan kertomus 2010. Ihmiskauppa ja siihen liittyvät ilmiöt sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Helsinki. Viitattu 26.5.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kertomus/Documents/k_17+2010.pdf

Finlex. 44/2012. Valtiosopimukset. Euroopan neuvoston yleissopimus ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. Viitattu 26.5.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2012/20120044/20120044_2

Finlex. 388/2015. Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta annetun lain muuttamisesta. Viitattu 26.5.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150388>

Hannonen, J. & Kainulainen, H. 2022. Ihmiskaupan uhrien rankaisemattomuusperiaate. Oikeusministeriö. Viitattu 26.5.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164314/OM_2022_8_SO.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ihmiskauppa. 2018. Mitä on ihmiskauppa? Viitattu 26.5.2024. <https://www.ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa>

Ihmiskauppa. 2024a. Ihmiskaupan vuosikatsaus 2023. Viitattu 25.5.2024. <https://ihmiskauppa.fi/wp-content/uploads/2024/02/Vuosikatsaus2023.pdf>

Ihmiskauppa. 2024b. Seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä ihmiskauppa. Viitattu 25.5.2024. <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan-muodot/seksuaalinen-hyvaksikaytto/>

Ihmiskauppa. 2024c. Pakkoavioliitto. Viitattu 26.5.2024. <https://ihmiskauppa.fi/ihmiskauppa/ihmiskaupan-muodot/pakkoavioliitto/>

Ihmiskauppa. 2024d. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Viitattu 25.6.2024. <https://ihmiskauppa.fi/auttamisjarjestelma/tietoa-ihmiskaupan-uhrienauttamisjarjestelmasta/>

IOM. 2017. Ihmiskaupan uhrin ensivaiheen tunnistaminen ja palveluohjaus 2017. Ohje sosiaalija terveydenhuollon ammattilaisille. International Organization of Migration. Viitattu 26.5.2024.

https://finland.iom.int/sites/g/files/tmzbd1156/files/documents/ihmiskaupan-uhrensivaiheen-tunnistaminen-ja-palveluohjaus_0.pdf

Jokinen, A. 2023. Ihmiskauppa. Euroopan kriminaalipoliitiikan instituutti HEUNI. Viitattu 25.5.2024. <https://www.youtube.com/watch?v=PFbPLS1pp3Y>

Jukarainen, P. & Juutinen, M. & Laitinen, K. 2023. Järjestäytynyt rikollisuus Suomessa Katsaus järjestäytyneen rikollisuuden toimijoihin ja markkinoihin. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 32. Viitattu 28.5.2024. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/795090/POLAMK_Katsauksia_32.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Korkman, J. 2023. Ihmiskauppa: Pakottava kontrolli ja rikostutkintaan liittyvä kuulustelu. Viitattu 26.5.2024. https://heuni.fi/documents/47074104/171666268/FIN_Psych+coercion+and+investigative+interviews-PolicyBrief.pdf/a1f79160-1148-12ae-b00c-b0e20221a5cb/FIN_Psych+coercion+and+investigative+interviews-PolicyBrief.pdf?t=1692259144127

Maahanmuuttovirasto. 2020. Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmään ennätysmäärä Suomessa ihmiskaupan uhriksi joutuneita. Viitattu 25.5.2024. <https://migri.fi/-/ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelmaan-ennatysmaara-suomessaihmiskaupan-uhriksi-joutuneita>

Nieminen, S. 2023. Ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattaminen ihmiskaupan tarkoituksena: tarkastelussa pakkoavioliitto ilmiönä ja sen rangaistavuus ihmiskauppana. OTM-tutkielma, Helsingin yliopisto. Viitattu 26.5.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/Oa6a0834-ac17-4929-a4bfeab379d6d9d5/content>

Rinne, K. 2021. Ihmiskauppa seksuaalisessa hyväksikäyttö tarkoituksessa – tutkimus kriminalisoinnin tunnusmerkistötekijöihin. OTM-tutkielma, Helsingin yliopisto. Viitattu 24.5.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/44206856-cc0d-4627-86e7-775dca0e54c7/content>